

از وقت بهیشت رئیس اطلاع بدهد که پیش از وقت معلوم شود و وزراء هم مطلع باشند که در چه مواد توضیحات خواهند داد .

مذاکره زیاد در این خصوص بمیان آمد بالاخره گفته شد که خوب است رای گرفته شود .

بعد نایب رئیس اظهار داشت که وزیر مالیه هم در باب ضرب نقره کمیسیون از مجلس خواسته است برای فردا صبح که در آن کمیسیون راپورت وزارت مالیه که بتصویب هیئت وزراء رسیده است قرائت و در شعبه مذکور مذاکره شود و لازم بود شش نفر انتخاب شود لکن خیلی افسوس دارم از اینکه عده زیادی از وکلای عظام قبل از اینکه مجلس اختتام یابد از مجلس میروند و مذاکرات مجلس بی نتیجه میماند چنانچه آآن برای این دو فقره کار مهم که یکی تشکیل مجلس علنی و ترتیب نطقها است و دیگری انتخاب کمیسیون بواسطه رفتن آن وکلا نمیتوان نتیجه گرفت بالاخره گفته شد که اسامی آن آقایان در صورت مجلس نوشته شده و در مجلس آتی قرائت شود و اسامی آن اشخاص بطور ذیل است :

آقای میرزا محمد صادق - آقای فاتح الملك - آقای تقی زاده - آقا میرزا احمد - آقا شیخ حسین یزدی - آقای منتصر السلطان - آقای صدیق حضرت - آقای آقا سید جلیل - آقای ادیب التجار - آقای ناصر الاسلام - آقای وحید الملك - آقای حسنعلی خان .

که بعد ما قبل از ختم و اخذ نتیجه از مجلس نروند دو ساعت از شب گذشته مجلس ختم شد و جلسه آتی موکول باطلاع از طرف هیئت رئیس شد .

جلسه ۱۳

صورت مذاکرات روز سه شنبه ۲۳

ذی القعدة الحرام سنه ۱۳۲۷

مجلس یکساعت و چهل دقیقه قبل از غروب منعقد شد عده حاضر - نفر

(معاضد الملك خلاصه مذاکرات مجلس گذشته را قرائت کرد)

رئیس - موضوع مذاکرات امروز اولاً تلکرافات تبریک و غیره ثانیاً خواندن پروگرام و خواستن توضیحات از وزرای عظام ثالثاً راپورت کمیسیون اعتبارنامه چهارم تشکیل یک کمیسیون موقتی .

(نگاه الملك دو ظفر تلکراف از مجلس سنای عثمانی و از مجلس مبعوثان عثمانی راجع بتبریک افتتاح مجلس شورای ملی قرائت کردند و لایحه ازمیت علمیه نجف اشرف مبنی بر تبریک افتتاح و انتظار اصلاحات قرائت شد و صورت مرقومه را نیز قرائت کردند (از سنندج شیخ الاسلام کردستانی) (تبریز کمیته بزرگ ارمنه) (قصر یمن الملك) (عراق صادق مجاهد) (سلماس نایب خلیفه گری سلماس) (اردبیل محتشم السلطنه) (از معلات مکتوب مبنی بر تبریک) بعد شروع بقرائت پروگرام وزرا نمودند .

رئیس - سابقاً گفته شد توضیح از وزرای عظام باید خواسته شود از اول بترتیب هر کس در این مواد توضیحی میخواهد بخواهد

وحید الملك - خوبست یکمرتبه دیگر این پروگرام قرائت شود .

رئیس بعد قرائت خواهد شد .
مشیرالدوله وزیر عدلیه - این پروگرام

کلیاتی را دارا است که کابینه وزراء ضرورت و فوریت آنرا لازم میدانست و معلوم است پاره مطالب است که آنها هم خالی از اهمیت نیست لکن یک اهمیت فوری نداشت که جزء پروگرام نوشته شود و معلوم است در موقع اقدامات لازمه در آن مطالب نیز خواهد شد .

وکیل التجار - مهمترین مطالب این پروگرام چیزهایی است که راجع باصلاحات مالیه و معارف است و در باب معارف که مهمترین مطالب و جالب دقت مخصوص است در این پروگرام نوشته شده که اهالی باید کمک و همراهی کنند برای پیشرفت معارف و این مطلب بنظر صحیح نمیايد چرا که شاید اهالی مملکت نخواهند کمک نمایند در اینصورت نباید ما معارف داشته باشیم باید همان قسم که در تمام ممالک متمدنه معمول است از برای ترویج معارف مقداری از مالیه دولت منظور کرد و خصوصاً از وزارت مالیه یک مقدار معتدبه باید از برای وزارت معارف معین نمایند

وزیر علوم - یک قسمت از مطالب وکیل التجار راجع بود بمعارف و بنده لازم است توضیحی بدهم عرض میکنم تا بحال از برای معارف چیزی منظور نشده بود که بتوان بتوسط آن اقدامی کرد و فرضاً اگر بعضی اقدامات شده است چه در اینجا و چه در ولایات شخصی بود و با محلی بحساب میاید و آن ربطی با اقدامیکه دولت از برای عموم باید نماید ندارد که دولت در کلیه این مملکت در تحت یک قاعده اقدام مرتبی بنماید بودجه که بمجلس پیشنهاد میشود از آن رو ایجاد معارف خواهد شد .

وثوق الدوله - یک قسمت از فرمایش آقای وکیل التجار راجع بمالیه است که در ترتیب اخذ مالیات نوشته شده است که مطالعات لازمه میشود مقصود از این تدریجاً که نوشته است این است که بهر ترتیب که ممکن است اصلاحات بشود یعنی چون ترتیب نظارت و تفتیش مالیات مقدم است بر تصحیح مالیات و غرض این است که اول بآن کار شروع خواهد شد و بعد فوراً به تقسیمات مالیات و ترتیب تعدیل یا ممیزی علمی یا نوع دیگر اقدام خواهد شد غرض اینکه این پروگرام که نوشته شده است نه مقصود اینست که خیلی تأخیر خواهد شد و البته هر چه زودتر شروع باین اصلاحات میشود .

ارباب کیخسرو - عرض بنده همان بود که آقای وثوق الدوله اظهار فرمودند عرض بنده اینست که سه چیز که مایه ترقی عالم است و لازم داریم تجارت و فلاح و فوائد عامه است و در این پروگرام در آنها چندان توجهی نشده و این سه مسئله خیلی عقب افتاده مقصود بنده اینست که توضیحاتی در این باب بدهند و هم خاطر وزراء را متوجه آنها نمایم .

مشیرالدوله - در این پروگرام خیلی چیزها نوشته شده است که امروزه از برای تمامین مملکت لازم است و خیلی چیزهایی است که ما اگر میخواهیم به تنظیم تمام شعب ادارات بپردازیم و تمام را بنویسیم این پروگرام خیلی مفصل میشد و امروز لازم نبود ما در اینجا فقط چیزهایی را نوشته ایم که راجع باستقرار امنیت است و بعد از آنهم اصلاحات دیگر خواهد شد و در جای خودش هم ذکر شده که بعد از آنکه اصلاحات اولیه واقدمات اولیه بعمل آمد بودجه تمام وزارتخانهها را بمجلس

خواهیم فرستاد و بعد نقشه و رفرم اصلاحات را پیشنهاد مجلس خواهیم کرد .

(حاجی محمد اسمعیل کاشف با کمال آهستگی مطلبی اظهار داشتند که مسموع تند نویسان نشد از جواب آقای مشیر الدوله معلوم شد که راجع بتجارت بوده است .)

مشیرالدوله - بنده میدانم کار تجارت خیلی مهم است و تجارت از منابع ثروت است ولی عرض میکنم ما نباید به بینیم که امروز چه کار میتوانیم بکنیم ما باید سعی کنیم که بر خلاف سابق اقوال ما با افعال ما موافقت داشته باشد گذشت آنوقت هائیکه خیلی میگفتیم و هیچ نمیکردیم باید حالا هیچ نگوئیم و اقدام بعملیات کنیم باین جهت است که ما از اغراق کوئی احتراز کردیم و ما امروز در این پروگرام فقط آن چیزها را که می توانیم بکنیم نوشته ایم ما امروز نمی توانیم این عبارتی که در این پروگرام نوشته شده است مادام که وسایل آن را بدست نیآورده ایم نه اصلاحات تجارتنی را می توانیم مقدم بداریم نه درست کردن طرق و شوارع نه چیز های دیگر فقط چیزهایی را که ما میتوانیم بکنیم در این پروگرام اسم بردیم و بعد که انشاء الله به تأییدات خداوندی و کمک و همراهی مجلس مقدس شورای ملی ما باین مقاصد خود مان نائل خواهیم شد آنوقت بترتیب الاهم و فالاهم بسایر اصلاحات شروع خواهیم کرد

مؤتمن الملك - بنده دو چیز عمده می بینم یکی استقراض است یکی مسئله بودجه مسئله استقراض بموقع خودش خواهد آمد اما من در مسئله بودجه میخواهم دوسه کلمه عرض کنم البته آقایان همه میدانند که هر مملکتی که احداث پارلمان کرده اند اغلب بواسطه این بوده است که وضع مالیه شان منغشوش بوده است و چند نفری از طرف ملت برقرار کردند تا تعدیل نمایند و از این جهت بودجه باید برای مملکت ترتیب بدهند که همه ساله بترتیباتی که مقرر شده است آن بودجه بتصویب مجلس شورای ملی برسد بعد بموقع اجرا گذاشته شود و اینجا یا بنده ملتفت نشدم عبارت پروگرام را یا اشتباهی در پروگرام برای هیئت وزراء دست داده است و او این است که نوشته است (چون برای تدوین بودجهها در وزارتخانهها مطالعه آنها در وزارت مالیه و تصویب در مجلس شورای ملی وقت و فرصت کافی لازم است و در مدتی که هنوز بودجه های مزبوره تمام نشده تأخیر حقوق مستخدمین ادارات موجب تعطیل امور خواهد بود (اینجا بنده ایراد دارم) لهذا موقه بحسب ضرورت مخارج استمراری دولت مطابق بودجه هائی خواهد بود که از اول دولت حالیه معمول و متداول بوده است) بنده میخواهم بپرسم که این بودجهها کدامها است اگر آنها است که به کمیسیون مالیه آمد چون خود بنده جزو کمیسیون مالیه بودم بغیر از دو فقره که یکی بودجه وزارت داخله و یکی بودجه وزارت عدلیه است بغیر از این دو بودجه بودجه دیگری بکمیسیون مالیه نیامده است ولی چون این پروگرامی را که آقایان وزراء پیشنهاد میکنند ما اگر این پروگرام را قبول بکنیم من بعد مجبور خواهیم بود که این پروگرام را بعد از آن که رأی دادیم بموقع اجرا بگذاریم تمام این مطالبی که در این پروگرام نوشته شده است مجبور هستیم طابق النعل بالنعل رعایت بکنیم در این صورت در باب بودجه که اهم مطالب

مملکتی است نباید اشتباهی وارد بشود که اگر برای تمام ادارات بخواهیم بودجه بنویسیم که هر یک پنج ماه ششماه هفت ماه هشت ماه طول خواهد کشید ولی این را هم نباید بگویند که با همان بودجه ها که معمول و متداول بوده است عمل نمایندیک اشتباه دیگر این است که بودجه مملکتی با بودجه اداره مرکزی اشتباه شده است بودجه مملکتی بودجه اداره مرکزی نیست مثلا بودجه اداره مرکزی مثل بودجه فراسوران است و چیزی که هست بودجه های حالیه وزارتخانه ها در کمیسیون مالیه باید تصویب بشود بعد وزراء بودجه های خودشان را بطور صحیح نوشته بمجلس بفرستند که تصحیح و تصویب شود.

وزیر مالیه - جناب مومن الملك فرض کردند که اینجا يك اشتباهی شده است و آن این است که در این پروگرام نوشته شده مخارج استمراری دولت مطابق بودجه های خواهد بود که از اول دولت حالیه معمول و متداول شده است و حال اینکه مقصود این نیست ترتیب بودجه این است که بنده عرض میکنم اولاً مسلم است برای سال آتی کمیسیون مالیه از تمام ادارات دولت يك بودجه که دارای مخارج مرکزی و غیر مرکزی باشد می خواهد و ادارات باید تهیه کنند و بوزارت مالیه بدهند و از امروز وزارت مالیه صورت میخواهد تا بودجه کل مملکت را ترتیب داده بمجلس پیشنهاد کند ولی مسلم است همان قسم که در پروگرام نوشته شده يك مدتی تدوین این بودجه ها در وزارت مالیه کاربرد و بالاخره يك مدتی در کمیسیون مجلس شورای ملی و يك مدتی هم در خود مجلس خواهد ماند و در این مدت که برای این مطالبات لازم است ادارات مخارجی لازم دارد که باید بگذرد يك بودجه معمول بوده است که در سال یونت قبل که مجلس شورای ملی دایر بود اصلاحات کردند و کم و کسری هم از حقوق مردم و اجزای ادارات شده است و فعلاً صورت آن بودجه را داریم تا بودجه جدید مرتب نشده بهمان عمل خواهند کرد ولی البته معلوم است که ترتیب بودجه های جدید باید با ملاحظه اهمیت اولاً زاندام و حقوق پلیس بعد بودجه وزارت داخله بعد سایرین تدوین شوند.

مومن الملك - بعد از توضیحات وزیر مالیه این قسمت از پروگرام باید معمو شود برای اینکه چنانچه عرض کردم مجلس شورای ملی اگر استقلال خودش را میخواهد مرتفع کند باید بودجه را در دست وزراء بدهد که آنها هر طور که می خواهند رفتار کنند مجلس شورای ملی را معین کردند که ببودجه های مملکت رسیدگی نمایند که یکشاهی اینطرف و آنطرف نشود شما می آید اینجا وضع قوانین بنمائید یا اینکه يك لایحه در باب فلان راه آهن که در ظرف بیست سال دایر خواهد شد رای بدهید این تکلیف مجلس شورای ملی نیست و مطلب اهم داریم و آن اینست که هر ساله باید بودجه مملکت اینجا بیاید بعد از اینکه مذاقه شد اگر تصویب شد بوزراء بدهند تا وزراء از آنرا رفتار نمایند نه اینکه هر ۶ ماه ۷ ماه يك بودجه کلی برای ما بفرستید ما باید بدخواه خودمان بودجه برای مملکت بنویسیم.

وحید الملك - عرض میکنم آخرین بودجه

که بکمیسیون مالیه آمد بودجه وزارت امور خارجه بود گویا از قراریکه این روزها مذکور داشتند همان بودجه قدیم خودشانرا معمول داشته اند.

وزیر مالیه - خیلی خوبست مسئولیت از عهده وزارت مالیه برداشته شود و کمیسیون برای رسیدگی با امور مالیه تشکیل شود و کلیه بودجه ها را بآن کمیسیون بیاورند و مطالعاتی که در امر وزارتخانه ها لازم است بنمایند.

صدیق حضرت - در تائید اظهارات مؤتمن - الملك عرض میکنم چون مدتی در کمیسیون مالیه بودم بعضی بودجه ها بکمیسیون آمد طوری نوشته شده بود که کمیسیون مالیه هیچ قابل ندانست که در اونظری کند و برگشت و بعضی از آن بودجه ها از آن بعد اجرا شد خوب همانطور که فرمودند مطابق همان بودجه ها که هست عجاله اجرا نمایند.

وزیر علوم - یکی از آن بودجه ها که آن وقت بکمیسیون آمد بودجه وزارت معارف بود که هیچ قابل نظر نبود.

(ادیب التجار - در باب استقراض شروع باظهاری کردند رئیس گفتند خارج از موضوع است.)

میرزا ابراهیم خان - اینکه در این پروگرام نوشته شده است تحصیل امنیت مقصود چیست؟

وزیر عدلیه - فرض نه اینست که خدای نکرده امنیت حاصل نیست بلکه مقصود استفاده امنیت است که باید ضمانت کرد.

سید حسین اردبیلی - در باب استخدام مستشار از خارجه از واضحات است که هر چه زودتر باید این کار بشود ولی بمعهده وزراء است که هر کدام معین کنند چند مستشار لازم است و از چه دولت باید خواست و حقوق آنها چقدر خواهد بود تا آنکه انشاءالله کارها از مقام لفظ بفعلیت آید.

وزیر مالیه - در اساس استخدام هیئت وزراء خودشان مشغول اند و چون از برای استخدام داخلی اداره خود میخواهند در همانوقت که بودجه بمجلس آمد توضیحات خواهد شد در این باب.

صدیق حضرت - بنده میخواهم عرض کنم آوردن مستشارها امروز خیلی مهم است ولی چون در مجلس سابق هم يك همچو مذاکره شده ترتیبی فراهم آمد که لازم میدانم عرض کنم قبل از وقت باید وزراء توضیحات در این باب بدهند و مذاکرات لازمه را در مجلس اظهار دارند آنوقت اقدام نمایند.

وحید الملك - چون این مطلب بسیار مهم است لازم است قبل از وقت دو مطلب را بدانیم یکی عده آنها و دیگر آنکه از کدام مملکت باید بخواهیم.

منتصر السلطان - اولاً ماده از پروگرام که راجع باستقراض بود قرائت کردند بعد اظهار داشتند که گویا چنین معلوم میشود که میخواهند يك استقراض بنمایند و البته باید در این باب و اساس این کار توضیحات بدهند

وزیر مالیه - گویا در عبارت قصوری باشد استقراض بر دو قسم است یکی بطور مساعد و یکی اصل استقراض معلوم است که اصل استقراض باید باصلاح دید مجلس باشد.

افتخار الواعظین - از برای مملکت دو چیز لازم است یکی پول از برای دولت و دیگری علم از برای ملت و ایندو البته باید هر چه زودتر تهیه شود سابقاً اخذ مالیات بطوری بود که از هر کس دو تومان مالیات میگرفتند يك تومان را بجزانه دولت میدادند

و بکتومانش از بین برفت باید کاری کرد که این دو تومان تماماً بجزانه دولت برسد.

رئیس - این مطلب راجع به اداری است خارج از موضوع است.

وکیل الرعایا - معلوم است از برای دولت لازم است که پنج کرویر فرض کند ولی میخواهم بدانم این مبلغ بمصارف آتی خواهد رسید یا صرف مصارف سابقه هم خواهد شد در باب مصارف سابقه گمان نمیکند مجلس تصویب کند.

وثوق الدوله - اگر سؤال شود از وزارت مالیه که این پنج کرویر برای کدام مصرف لازم است دولت نمیتواند جواب صحیح بدهد چون همان قسم که در ابتدا لایحه نوشته شده است اساس کار بر درستی است دولت اطلاع از مصارف و حقوقی که باید بدهد کاملاً ندارد و اسباب و عناصری که بتوسط آنها بتواند تعیین نماید موجود نیست و میدانند که ترتیب وزارت مالیه سابقاً خیلی مفشوش بوده است و حقوقی که از این وجه بمصارف سابق داده میشود حقوق قشون و ساخلو دولت جدید و سفرانی است که در خارجه مامور هستند.

وحید الملك - عرض میکنم هر کس که رؤس مطالب علم ثروت را بداند میگوید که فرض از برای هر دولتی لازم است ولی قبل از استقراض باید چهار مطلب را بدانیم اولاً مطلب را بدانیم که نقشه این استقراض چگونه خواهد بود ثانیاً بچه قسم خرج خواهد شد ثالثاً شرایط استقراض را بدانیم در این عمل معین السلطنه - جناب وزیر مالیه فرمودند که استقراض نخواهد شد مگر با تصویب مجلس شورای ملی در این صورت گمان میکنم اینقدر مذاکرات در این باب لازم نباشد.

وزیر مالیه - برای این استقراض يك اعتبار فعلی لازم است و دیگر آنکه دولت قروض از سابق دارد که صدی نه الی دوازده فرع داده میشود و فرض از این استقراض تبدیل این قروض جاریه بیک قرض ثانیه دولتی است و از اینکار يك نفع فوق العاده هاید دولت خواهد شد که آن درازای فرع این استقراض داده میشود.

فاتح الملك - معلوم است مملکت بدون قشون نمیشود و اینکه نوشتند بیست و پنج الی سی هزار صحیح است و کمتر از این هم نخواهد شد لکن ترتیب این قشون بر دو قسم است سیار و ثابت و خیلی خوبست که بترتیب جدید در این باب اقدام شود و این جزئیات هم بمعهده خود وزیر جنک است ولی باید ترتیب حقوق این قشون معین شود که آیا این عده از همان قشون سابق است یا داوطلب هم داخل خواهد شد.

وزیر جنک - البته آنطور که صحیح باشد در این امور مراقبت خواهد شد.

(رئیس اظهار داشتند که مذاکرات لازمه بعمل آمد کافیست و مطلب دیگر خوبست مذاکره شود پس از این شروع بمذاکره در باب معارف شده بعد از مذاکرات زیاد وزیر علوم اظهار داشتند که مسئولیت وزارت علوم را پس از تصویب بودجه وزارت علوم با کمال سختی قبول خواهم کرد در این موقع مذاکره از وزارت عدلیه بمیان آمد وزیر

هدایه اظهار داشتند که مجلس از برای تلویح قانونی در عدلیه عجله موجود است و مشغول اند که از روی ترتیب وزارت عدلیه سایر ممالک متمدنه درست میکنند ولی مطابق با قوانین شرع .

(میرزا احمد تبریزی اظهار داشت که این تمام نوشته شده است و گفته میشود که امورات از روی قانون خواهد شد از روی کدام قانون وزیر عدلیه قانون عدلیه همان قانون شرع است پس از این مذاکرات وزیر عدلیه اظهار داشت که من گفته ام آن قانون که سابق در عدلیه مجری برد و ده یک و ده نیم از صاحب حق گرفته میشود منسوخ دارند و فقط از صاحب حق ده نیم و از بی حق ده یک بگیرند غالب و کلا اظهار داشتند که این کار بسیار کار خوبی است و در این موقع رئیس اظهار داشتند که مذاکرات آنچه باید در باب این پروگرام شد و حالا این صورت نوشته شده است که و کلا رای بدهند) مجلس شورای ملی پروگرام هیئت وزراء تصویب و اعتماد خود را نسبت بایشان اظهار نموده و در ضمن دقت ایشان را باین مسئله جلب می نماید که بودجه هیچ اداره را ولو اینکه موقتی یا سنواتی باشد نمی توان بموقع اجرا گذارد مگر اینکه بتصویب مجلس برسد) پس از این اظهار رئیس تمام و کلا رای دادند

رئیس - یک کمیسیون شش نفری وزیر مالیه خواسته است برای ورود نقره باید و کلا رای بدهند و این کمیسیون معین شود

وکیل الرعایا - این کار از وظیفه مجلس نیست و باید خود وزیر مالیه هر طور صلاح میدانند اقدام کند و مسئول مجلس است من بهیچ وجه رای نمیدهم که مجلس اقدام باین کار بکند (بعضی از و کلا اظهار داشتند که بر حسب قانون هر وقت وزیر تقاضای کمیسینی از مجلس کرد مجلس باید برای او معین کند و حالا هم باید معین شود در این موقع ورقه رای منتشر شد با اکثریت آراء شش نفر ذیل معین شدند)

اصدالله خان ۲۴ رای - صدیق حضرت ۲۴ رای وکیل الرعایا ۲۲ رای معتمد التجار ۲۰ رای وکیل التجار ۱۴ رای . ارباب کیخسر ۱۲ رای بعد رئیس بیان کردند موضوع مذاکرات فردا اولاً قرائت امتیاز طلا شویی کویر مرکزی ثانیاً لایحه وزارت مالیه در باب چاپار خانهای قدیم سمنان و دامغان ثالثاً انتخاب کمیسیون موتمنی داخلی برای مذاکره مطالب راجعه بمنافشات بلدیو مالیه و مذاکرات راجع باظهارات یاره از انجمن های ولایتی از قبیل بار فروش و ساری و دامغان و غیره و رسیدگی بلا یحه وزارت داخله و در خصوص افزودن یکمیلیار بر چارک گوشت رابعاً رایورت کمیسیون اعتبار نامها مجلس یکساعت و نیم از شب گذشته ختم شد .

جلسه ۱۴
مذاکرات یوم چهارشنبه
۲۴ ذی قعدة الحرام ۱۳۲۷
مجلس یکساعت و نیم بغروب مانده منعقد خلاصه مذاکرات جلسه قبل را معاضد الملک قرائت کردند .
رئیس - ملاحظه در این صورت خلاصه است .

قرئیت - آن « لفظ مذاکره شد » در صورت خلاصه زیاد است مذاکره نشد .

معاضد الملک - چرا آقای وکیل الرعایا اظهار داشتند امروز لازم نیست عده کمیسیون را تعیین کنیم .

مؤتمن الملک - مباحثه شد اما در باب اینکه بمجلس رجوع شود یا نشود خوب است در اینجا قید شود .

(ذکاء الملک لایحه وزیر علوم را با امتیاز طلا شویی کویر مرکز قرائت کرد)

رئیس - خوب است بجهت استحضار آقایان ثانیاً قرائت شود .

میرزا مهرتضی قلیخان - اگر بجهت مباحثه نوانده میشود صحیح نیست بجهت اینکه دفعه اول که خوانده شد باید دقت شود و اصل موضوع و محل را باید و کلا تحقیق کنند آنوقت دفعه ثانی قرائت شود و مباحثه و مذاکره شود و الا اگر این دفعه ثانی باشد صحیح نیست .

رئیس - اولاً گویا تشریف نداشتید این چاپ ژلانی شده است و در ۲۴ ساعت قبل بو کلا داده شده است و مطالعات خود را کرده اند و حالا هم در اینجا رای گرفته نمیشود فقط یکدفعه خوانده شده و دفعه دیگر خوانده میشود که بفهمیم از مذاکرات که بکمیسیون رجوع شود یا در همین جا مذاکره خواهد شد و اگر بکمیسیون رجوع خواهد شد فوراً یک کمیسینی موقتی با یک کمیسیون دیگر که امروز برای ضرب نقره یا مطلب دیگری تشکیل میشود بهمان کمیسیون داده شود یا خیر در همین جا مذاکره شود .

میرزا مهرتضی قلیخان - بنده عقیده ام این است که در هر صورت بجهت اینکه هنوز بعضی درست مطلع نیستند و آنگاه هم که تازه وارد شده اند درست تحقیقات خودشان را بعمل نیاورده اند مذاکره ثانی باید یک قدری فرجه داشته باشد .

رئیس - اینکه ۲۴ ساعت قبل بو کلا داده شده برای این است که مطالعات خود را کرده باشند خلاصه (باید بکمیسیون رجوع شود یا در همین جا مباحثه میشود)

متین السلطنه - در این که ۲۴ ساعت یا زودتر بو کلا داده شده بنده کار ندارم ولی برای اینکه ثانیاً خوانده شود بایستی رای داده شود .

رئیس - فقط باید معین شود که در کمیسیون باید این مطلب مذاکره شود یا آنکه در همین جا مطرح شود در این باب خوب است رای گرفته شود

مؤتمن الملک - گویا اشتباه شده است هم چه فهمیده اند که اگر بکمیسیون برود بمجلس نخواهد آمد مقصود این است که اولاً باید در کمیسیون مذاکره شود بعد بمجلس بیاید .

فاتح الملک - بنده عرض میکنم اگر بکمیسیون باید برود لازم نیست ثانیاً بمجلس بیاید .

منتصر السلطان - بنده عقیده ام اینست که در همین جا مذاکره شود .

اسدالله میرزا - وقتیکه لایحه از طرف وزیر پیشنهاد بمجلس میشود می باید مذاکره شود اگر فوریت آن را آن وزیر تصویب میکند و

و کلا هم تصدیق میکنند فوری بودن آن را بدون اینکه مذاکره شود بکمیسیون می رود لکن در موردی که فوری بودن آن تصریح نشده اهمیت ندارد البته باید از و کلا رای گرفت و اگر اکثریت تصویب کرد که بکمیسیون برود می رود علاوه بر این عقیده بنده این است که عقیده بعضی ها مختلف است که در کمیسیون مذاکره شود یا در اینجا بنده عرض میکنم چه در اینجا مذاکره شود چه در کمیسیون باید در موقع مذاکره جناب صنیع الدوله حاضر باشند .

رئیس - معلوم میشود بعضی ها مذاکره را در کمیسیون صلاح میدانند بعضی ها در اینجا پس باید رای گرفته شود .

میرزا مهرتضی قلیخان - بنده عرض می کنم این قاعده کلیه است که هر مطلبی که بمجلس آمد اگر مجلس او را قابل مذاکره میدانند باید قهراً بکمیسیون برود بجهت اینکه در آن تحقیقاتی که در کمیسیون میشود ممکن نیست در مجلس بشود و هیچ منافاتی بین مذاکره در کمیسیون و مجلس نیست بلکه مذاکره کمیسیون مؤید میشود مذاکرات مجلس را و آن اشخاصیکه در کمیسیون تحقیقات کرده اند باید رای های خودشان را در مجلس بو کلا اظهار نمایند تا آن وقت با اکثریت رای گرفته شود بنده عقیده ام این است که بکمیسیون رجوع شود و در علوم هم در آنجا حاضر باشد و مذاکره شود .

رئیس - هر کس رای دارد که اولاً این لایحه برود بکمیسیون قیام نماید (رای گرفته شد با اکثریت در رجوع بکمیسیون شد)

رئیس - پس باید در این باب یک کمیسیون منعقد شود و آن کمیسینی که برای ضرب نقره معین شده بود تا یکدرجه کار خود را تمام کرده و خلاصه آن امروز قرائت میشود اگر صلاح میدانند همان کمیسیون مشغول این کار شود یا میخواهید که کمیسیون دیگر تشکیل شود .

وزیرزاده - بنده عقیده ام این است که آن کمیسیون کافی است بهمان رجوع شود

رئیس - اگر همه آن کمیسیون را تصویب میکنند دست خود را بلند کنند .

حسنعلی خان - در این موافق اغلب رای بقیام و قعود گرفته میشود .

رئیس - همان دست بلند کردن را همیشه ما ریم (۲۷ رای در رجوع بکمیسیون نقره شد چون تساوی بود فرار شد کمیسیون دیگری تشکیل شود)

رئیس - لایحه ایست که در خصوص چاپارخانه سمنان و دامغان از وزارت مالیه رسیده قرائت میشود (ذکاء الملک لایحه وزارت مالیه را قرائت کرد)

وکیل الرعایا - آن چیزی را که در قسمت اولش نوشته شده صحیح تر است تا آنکه در قسمت ثانی نوشته شده که هیچ راجع بمجلس نیست و آن اصل قانون اساسی راجع باین نیست مسئولیت آن با خود وزارت البته با کمال دقت بفروشد و آنجا که لازم است خیلی دقت کنند که چیزی در آنجا ملت کم نکنند .

میرزا مهرتضی قلیخان - اولاً ملتفت نشدم چرا این از وزارت مالیه آمد در صورتی که وزارت فوائد عامه باید این کار را بکند و از او باید عنوان